

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА
ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ПРИ
ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

НАУКА ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

2022 рік

УДК 001 (477.62)

M75

НАУКА ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ:

збірник тез наукової конференції молодих вчених 23 грудня 2022 р., – м. Краматорськ: Донецька обласна державна адміністрація, Рада молодих вчених при Донецькій облдержадміністрації, 2022. – 162 с.

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками наукової конференції молодих вчених «НАУКА ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ»

Випуск вміщує тези, подані з технічних наук, сільського господарства та біологічних наук, економіки та публічного управління, педагогіки та психології, прикладної математики, які стали тематичними напрямками конференції.

Видання розраховане на науковців, науково-педагогічних і педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, студентів і усіх зацікавлених напрямками конференції осіб.

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори та наукові керівники (для студентів і аспірантів).

Хаджинова І.В.старший викладач кафедри
педагогіки та освіти

Маріупольський державний університет

ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БАКАЛАВРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У професійному стандарті «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» визначено мету професійної діяльності вчителя: «організація навчання та виховання учнів під час здобуття ними повної загальної середньої освіти шляхом формування у них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання» [1]. Отже, перед вчителями початкової школи постає завдання забезпечити всебічне виховання та гармонійний розвиток учнів початкової школи, зокрема емоційний. Саме тому особливої значущості набуває проблема формування емоційно-етичної компетентності майбутніх вчителів початкової школи, що є «здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами; здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; здатність усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі» [1].

Підготовка здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Початкова освіта» передбачає формування в них широкого кола професійних компетентностей, які дозволяють успішно самореалізовуватися за обраним фахом. З-поміж них важливе місце займає готовність до виховання емоційного інтелекту молодших школярів, що набувається в процесі вивчення фахових дисциплін та проходження педагогічних практик. У зазначеному контексті набуває актуальності вивчення потенційних можливостей навчальних дисциплін щодо формування готовності майбутніх вчителів початкової школи до виховання емоційного інтелекту молодших школярів.

Проблема виховання емоційного інтелекту викликає інтерес у широкого кола вітчизняних та зарубіжних науковців. Над дослідженням феномену емоційного інтелекту працювали зарубіжні психологи Д. Гоулман, Дж. Мейер, Д. Карузо, Дж. Стайн. Структуру емоційного інтелекту досліджували І. Андреева, Д. Люсин, Р. Стернберг, О. Носенко. П. Селовей, особливості розвитку емоцій молодших школярів розкрили І. Бех, Л. Груша, С. Курносова, Ю. Савченко, Л. Стрелкова, В. Юркевич,

М. Шпак, фактори впливу на емоційний інтелект вивчали І. Андрєєва, Л. Буркова, О. Філатова, В. Юркевич [2].

Результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців присвячених аналізу емоційної сфери особистості, засвідчують, що розвинений емоційний інтелект сприяє досягненню особистісних цілей індивіда та є основою його успішної професійної діяльності: близько 80% успіху в соціальній та особистісній сферах життя визначає саме рівень розвитку емоційного інтелекту – EQ, і лише 20% – загальновідомий IQ.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив відсутність загальноприйнятого тлумачення поняття «емоційний інтелект». Вважається, що вперше поняття «емоційний інтелект» з'явилося в психологічній літературі з виходом у світ відомої монографії Г. Гарднера «Межі розуму» («Frames of mind») у 1983 р. В ній уперше було обґрунтовано необхідність перегляду тлумачення поняття «інтелект», що вимірювався за допомогою коефіцієнту інтелектуального розвитку IQ [2]. Згодом було опубліковано ще одну працю Г. Гарднера «Множинність виявлення інтелекту» («The Theory of Multiple Intelligence»), де науковець пояснює дві репрезентативні форми емоційного інтелекту, а саме:

міжособистісний емоційний інтелект – спроможність людини розуміти інших людей, усвідомлювати мотиви їхньої діяльності, ставлення їх до роботи, вирішувати, як краще співпрацювати з цими людьми; внутрішньоособистісний емоційний інтелект – властивість людини, спрямована на себе: спроможність формувати точну адекватну модель власного «Я» та використовувати цю модель, щоб ефективно функціонувати у житті [2].

Згодом американські психологи Дж. Мейер і П. Саловей запропонували власне тлумачення зазначеного вище поняття. Вони розглядали емоційний інтелект як «спроможність регулювати власні почуття та почуття інших людей, розпізнавати їх адекватно для того, щоб спрямовувати своє мислення та діяльність». Пізніше визначення поняття емоційного інтелекту зазнало змін: його було сформульовано як здібність адекватно сприймати, оцінювати та виражати емоції; спроможність породжувати почуття, коли вони сприяють мисленню; спроможність розуміти емоції та знання, що стосуються емоцій, а також здібність регулювати емоції, щоб сприяти власному емоційному та інтелектуальному зростанню [3].

Емоції є невід'ємною складовою самореалізації особистості у професійній сфері, які допомагають завойовувати довіру, зміцнювати відносини, формувати бачення, концентрувати енергію, управляти людьми, знаходити компроміси, приймати важкі рішення і виносити корисні уроки з невдач.

Практичне вирішення проблеми формування емоційного інтелекту залежить від адекватного розуміння не тільки його суті, змісту, а й структури готовності майбутніх вчителів початкової школи до виховання

емоційного інтелекту молодших школярів. У структурі такої готовності виокремлюємо три компоненти:

1. Когнітивний – сформованість знань про емоції, вміння їх ідентифікувати, аналізувати та встановлювати зв'язки між ними, коректно потрактувати емоційну інформацію. Розвиток компоненту забезпечується завдяки опануванню здобувачами вищої освіти дисциплін професійного циклу підготовки.

2. Діяльнісний – сформованість здатності до практичного використання отриманих знань про емоції, здатність до емпатії та управління власними емоціями. Забезпечується у процесі проведення практичних занять та педагогічних практик.

3. Рефлексивний – здатність до самоспостереження, самоусвідомлення і аналізу актуального психоемоційного стану, власних думок, бажань, потреб, особливостей емоційного реагування, поведінки; адекватне самосприйняття; розуміння того, що відбувається в навколишньому світі, з іншими людьми.

На основі здійснених нами досліджень зроблено висновок що проблема формування емоційного інтелекту майбутніх учителів початкової школи у межах навчальних дисциплін професійної підготовки цілеспрямовано не ставиться.

За даних умов для розвитку емоційного інтелекту здобувачів вищої освіти вважаємо за необхідне введення в освітньо-професійну програму дисципліни «Емоційний інтелект в освіті» (3 кредити ECTS / 90 год.).

Мета курсу – формування у майбутніх вчителів початкової школи знань, вмінь та навичок використовувати емоційний інтелект і розвивати його в учнів молодших класів.

Завдання курсу – формування уявлень здобувачів вищої освіти про сутність «емоційного інтелекту» та його взаємозв'язок з професійним середовищем; забезпечити усвідомлення зовнішніх та внутрішніх компонентів «емоційного інтелекту» й особливостей їх виявлення як динамічної системи; формувати у здобувачів вищої освіти уявлення про роль «емоційного інтелекту» як вирішального чинника успішності самореалізації особистості; опанування технологіями розвитку емоційного інтелекту [4].

Таким чином, професійна підготовка учителів початкової школи повинна відповідати вимогам, що висуваються до педагогів Нової української школи та враховувати формування всіх компетентностей, які зазначені у професійному стандарті «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». Тому у майбутніх вчителів початкової школи потрібно розвивати вміння адаптуватися до змін, розуміти власні емоції, керувати власним емоційним станом для успішної професійної самореалізації та бути готовими до виховання емоційного інтелекту учнів молодших класів.

Список літератури

1. Професійний стандарт за професією «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf
2. Zadorozhna-Knyagnitska L., Hadzhinova I. Development of primary students' emotional intelligence: analysis of foreign experience. Порівняльна професійна педагогіка. Issue 11(2). 2021. P. 48-54
3. Mayer, J. D., Di Paolo, M. & Salovey, P. Perceiving affective content in ambiguous visual stimuli: a component of emotional intelligence. Journal of Personality Assessment. 3. 1990. 772–781.
4. Хаджинова І.В. Робоча програма з навчальної дисципліни «Емоційний інтелект в освіті» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» за напрямом підготовки 01 Освіта спеціальності 013 Початкова освіта. 2022, 24 с.